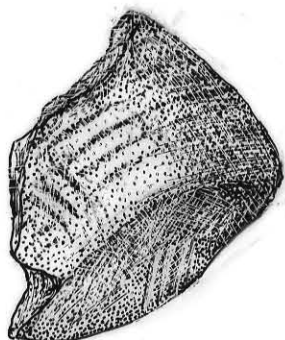

048759

ARKEOLOGISKE UNDERSØKELSER
PÅ MYKLEBUST, EID 1993

Rapport ved
Asle Bruen Olsen

Makrofossilanalyse ved
Eli-Christrine Soltvedt
Arkeologisk museum i Stavanger

Osteologisk analyse ved
Anne Karin Hufthammer
Zoologisk museum, Universitet i Bergen

Historisk museum, UiB, 1993

MYKLEBUST GNR. 44, BNR. 31, EID K., SOGN OG FJORDANE FRIGIVNINGSUNDERSØKELSE AV ELDRE JERNALDERS BOSETNINGSSPOR VED NORDFJORDEID KIRKE 1993.

Innledning

Undersøkelsen er hjemlet i Lov om kulturminner, og har sin bakgrunn i Vegvesenets søknad om frigivelse av automatisk fredete kulturminner lokalisert i planlagt rundkjøringskryss, RV1, ved Nordfjordeid kirke, Myklebust gbnr. 44/31, Eid kommune. I forbindelse med Fylkeskultursjefens registrering ble det her påvist forhistoriske bosetningsspor i undergrunnen, bl.a. stolpehull og ildsteder (registreringsrapport v/Jan G. Auestad 09.11.92). Registreringen ble etter Vegvesenets søknad fulgt opp med en forundersøkelse utført av Historisk museum for nærmere evaluering og avgrensning av konfliktområdet som grunnlag for planlegging og budsjettering av frigivningsundersøkelsen (rapport og budsjett 26.01.93 v/Asle Bruen Olsen). Denne frigivningsundersøkelsen ble foretatt i perioden 14.04.-23.04-93 under ledelse av forsker Asle Bruen Olsen, Historisk museum. Feltassistenter var Snorre Bjerck, Helge Gundersen og Hanne Mette Rendall. Etter en tilleggsundersøkelse ved leder samt Helge Gundersen 14. - 15.05.93 (mindre feltutvidelse mot V for fulldokumentasjon av hustuftområde) ble båndleggingen av området opphevet.

Feltet

Kartet, fig. 1, viser feltavgrensningen ved avsluttet undersøkelse. Feltets koordinatsystem er lokalt med orienteringen innrettet i forhold til det planlagte inngrepsområde for rundkjøringskrysset. Det har origo i SV hjørne, og således økende x-verdier mot N og økende y-verdier mot Ø. Hjørnene er NGO koordinatbestemt. De dokumenterte bosetningsspor, eller *strukturer*, markerte

seg som fyllskifter, stort sett nedgravninger av ulike slag, i undergrunnsnivået, dvs. i overgangen matjord/steril grunn. Som en ser av kartet og planoversikten, fig. 2, lå nesten alle strukturer i feltets vestre halvdel.

Området og miljøet

Undersøkelsene fant sted i et område med inngjerdet høybonitert innmark nær Nordfjordeid kirke og i utkanten av Nordfjordeids tettbebyggelse, kun 250-300 m N for de store og velkjente yngre jernalders gravhaugene "Rundehågjen" og Sjoratippen". Disse haugene, som opprinnelig har ligget i et større felt med yngre jernalders gravhauger, vitner om at Myklebust var et maktsentrum i jernalderssamfunnet i Nordfjord. Våre bosetningsspor tilhører eldre faser av jernalderen, men knytter seg nok til en periode med bosetning som må forutsettes å ha gitt et viktig grunnlag for prosessen fram mot Myklebustgårdens sentrale posisjon i yngre jernalder.

Topografisk/geologiske forhold

Undersøkelsesområdets gressvokste markoverflate var forholdsvis plan med en svak forhøyning i N. Undergrunnstopografien var mer kuppert med relativt stor nivåforskjell mellom N og S del av feltet. Dette kommer av at intensiv dyrkning og kontinuerlig utplanering av dyrkningsmassene over tid har jevnet ut den naturlige kupperingen. Overdekningen var følgelig til dels mektig, med opptil 1,3 m tykke matjordlag i feltets SV del. I N del var matjordlaget tynnere, gjennomgående 0,2-0,5 m. Området har p.g.a. den permeable undergrunnen god naturlig drenering. Dyrkningsmassen besto av fin og tørr sandjord med stort humusinnhold. Matjordlagets mektighet viser at det må ha bygd seg opp ved langvarig dyrkningsaktivitet som utvilsomt har sin begynnelse tilbake i førhistorisk tid. Fordi bosetningsspor fantes både i de lavest- og høyestliggende deler av feltet er det rimelig å anta at

overflatetopografien på den tid disse ble avsatt lignet på dagens undergrunns-topografi.

Undergrunnen består i de dypere nivåer av marint avsatt leire, oversedimentert av en rygget, 0,2-1m tykk, grovsortert moreneavsetning. Oppå morenen fantes et usammenhengende skikt av sterkt vekslende tykkelse med grålig til gulbrun sand/silt. Denne dannelsen har trolig sammenheng med at området ligger midt i et gammelt elvedelta, som etter istiden har avsatt finkornet materiale på ulike steder med skiftende elveløp. Elveløpet er i dag lagt i rør N for undersøkelsesområdet. Undergrunnen i feltets NV del hadde forøvrig en toppdekning av tykk elvesand som markerer nordgrensen for bosetningssporenes utbredelse. Trolig har dette vært en evje knyttet til det naturlige elveløp i den perioden aktiviteten fant sted.

Undergrunnens overflate i feltet besto således av vekslende grov morene og fint elveavsatt materiale. Generelt var bosetningssporene tydeligere og lettere dokumenterbare der det var elvesand. Da de aller fleste strukturer ble dokumentert i slik sand, kan en ikke utelukke at vanngjennomstrømningen i den permeable morenegrusen har brutt ned og vasket vekk bosetningsspor som opphavelig har vært avsatt innenfor disse sandfrie delene av feltet. Ellers må nevnes at det Ø for de dokumenterte strukturer i N del av feltet var et større område med marin leire eksponert i undergrunnsnivået. Dette tyder på at ryggen her opprinnelig har vært mer forhøyet, og at morenen har vært planert vekk i forbindelse med dyrkningsaktivitet. Ø-grensen for bosetningssporenes utbredelse i N del av feltet må derfor oppfattes som en kunstig grense. Kulturelle og naturlige prosesser må på denne bakgrunn ansees å ha desimert sporene etter den forhistoriske aktivitet i en slik grad at de dokumenterte strukturer neppe gir et fullt ut representativt bilde av den opprinnelige totalitet av strukturer innenfor feltavgrensningen.

Feltmetodikk. Datainnsamling

Undersøkelsen var basert på maskinell fjerning av dyrkningsmassene ned til et nivå like over undergrunnen. Strukturene ble så avdekket manuelt med krafse, spade og graveskje. Dokumentasjonen foregikk ved at samtlige strukturer ble tegnet og fotografert i horisontalplanet. Utvalgte strukturer ble deretter snittet for vertikal tegne- og fotodokumentasjon. Fra en del av disse - fortrinnsvis gropene - ble det ved gravskjegravning og vannsålding samlet inn brente beinrester (osteologisk materiale), prøver til analyse av planterester (makrofossilt plantemateriale) samt trekullprøver til datering. Beinprøvene er analysert av osteolog Anne K. Hufthammer, Zooloogisk museum, Universitetet i Bergen. Makrofossilprøvene er analysert av Eli Christine Soltvedt, Arkeologisk museum i Stavanger. 7 av de innsamlede trekullprøver ble utvalgt til kommersiell datering ved Betalab, Miami, Florida, jfr. dateringsoversikten. Formålet med de naturvitenskapelige analyser var dels å skaffe tilveie supplerende informasjon som grunnlag for funksjonstolkning av strukturene, dels å få belyst aspekter ved den økonomiske aktivitet relatert til bosetningen. Arkeologiske gjenstandsfunn er sjeldne i denne typen kontekster, men to strukturer ble fingravid med graveskje for dokumentasjon av slike funn. Det gjelder to områder med trekullholdig masse i overgangen matjord/steril, det ene med slaggholdig kullmasse, struktur 11, det andre med kulturlag knyttet til hustuft, struktur 31.

Generelt om de dokumenterte kulturspor

De strukturer som ble avdekket i undergrunnen fordelte seg grovt sett på to konsentrasjoner i ulike plan, adskilt av en kort og forholdsvis bratt skråning orientert i en bue mot SV, jfr. fig. 2. Den ene konsentrasjonen lå innenfor den høyereliggende flaten N i feltet, og besto av et tett kullgropkompleks, delvis dekket av et irregulært avgrenset område med slaggholdig, kullblandet jord.

Den andre konsentrasjonen ble dokumentert på den lavereliggende flaten nedenfor skråningen i SV, og besto av to ikke helt intakte stolpehullrekker med en mellomliggende tynn kulturlagsavsetning, alt tolket som deler av en *hustuft*. Tuften var omgitt av en grøft gravd langs foten av skråningen i N og Ø. En tilsvarende grøft krysset flaten på sørsiden. I tillegg ble det lokalisert og undersøkt tre større og vanskelig tolkbare forsenkninger/nedgravninger fylt med steinholdig, mer eller mindre trekullblandet masse. Den største lå lengst S i feltet, isolert i forhold til de andre strukturer. De to øvrige lå i nordre del, men klart utenfor gropkomplekset. Noen mer diffuse trekullholdige fyllskifter ble gitt strukturnummer, de fleste beliggende rett S for gropkomplekset (S24-25,32, 41-42). Disse diffuse strukturene vil for øvrig ikke bli nærmere omhandlet senere i rapporten. Til slutt skal nevnes at det innenfor et lite område med lys sand i underkant av tuftens kulturlag ble observert ardspor, bevart av den finsedimenterte undergrunnen.

14C-dateringer og faser

Det foreligger ialt 7 dateringer fra ulike kontekster, hvorav 3 fra kullgropene S2, S13 og S18 i gropkomplekset, 1 fra grop S6 V for gropkomplekset, 1 fra kulturlaget S11 i gropkompleksområdet, 1 fra kulturlaget S31 i hustuftområdet og 1 fra bunnskiktet i den steinfylte nedskjæringen S27 ved S6 V for gropkomplekset. Strukturene S2,S6 og S11 er representert med dateringene 1680±80 BP (år før nåtid), 1750 ±70 BP og 1730 ±70 BP. Strukturene S13,S18,S27 og S31 er representert med dateringene 1520 ±80BP, 1470 ±80BP, 1460 ±100BP og 1530 ±90BP. En ser her to dateringsgrupperinger, hver med innbyrdes relativt samtidige tidsmålinger. Kalibrert til kalenderår blir tidsrammen for de eldste dateringer 229-439 e.Kr., for de yngste 427-665 e.Kr. (ett sigma). Dateringene indikerer at aktiviteten relaterer seg til to klart tidsforskjellige bosetningsfaser. *Eldste fase* kan generelt dateres til yngre

romertid (200-400 e.Kr.) *Yngste fase* kan generelt dateres til folkevandringstid (400-600 e.Kr.). Den videre beskrivelse og tolkning av bosetningssporene forholder seg til denne tofaseinndelingen, selv om det meget vel kan tenkes at enkelte av strukturene har sammenheng med eldre eller yngre aktivitet.

Arkeologiske gjenstandsfunn

To sammenhørende fragmenter av et asbestmagret spannformet leirkar ble funnet i N del av hustuftens kulturlag (S31). Det største er et vegg/bunn-skår. Veggdelen har rutedekor fylt med vekselvis horisontale og vertikale streker (kurvflettings-mønster). Spannformede leirkar dateres som sådan til folkevandringstid, og er den kanskje vanligste vestnorske funntype fra denne perioden. En slik arkeologisk datering av kulturlaget stemmer godt overens med den refererte 14C-datering. En har dermed et rimelig sikkert grunnlag for å tidfeste hustuften til folkevandringstid, dvs. feltets yngste fase. Ellers ble det på ulike steder i det samme kulturlag dokumentert 3 jernfragmenter av kniv eller beslag, 1 hel og 2 fragmentariske jernnagler, en del jernslaggbiter (spredt i kulturlaget, tils. 126g) samt noen få ubestembare fragmenter av brente bein.

I det slaggholdige kulturlaget innenfor gropkomplekset (S11) ble det samlet inn relativt store mengder jernslag, etter alt å dømme smislagg. Samlet vekt 1,7 kg. Et spinnehjul med flat underside og noe hvelvet overside ble funnet midt i laget. Formtrekkene tilsier en eldre jernaldersdatering, men gir ikke grunnlag for en mer presis tidsangivelse. Det er således ingen uoverensstemmelse mellom dette funnet og trekullprøven datert til yngre romertid, d.v.s. feltets eldste fase.

De kullgroper som ble snittet ga ikke funn av arkeologiske gjenstander.

Viser for øvrig til funnlisten.

Det osteologiske materialet

Det ser ut til at brente bein deponert i kullgroper som er nedgravd i permeabel undergrunn stort sett brytes ned og vaskes vekk. De begrensede mengder som nå og da dokumenteres i slike strukturer må antas å representere en svært liten andel av den opprinnelige deponering. Ved denne undersøkelsen var bevaringsforholdene noe bedre enn det normale, selv om materialet er sterkt fragmentert. Det ble observert og innsamlet beinfragmenter i tilsammen 11 groper. Enkelte av disse hadde relativt mange funn. Likevel var det p.g.a. fragmenteringen svært få bein som kunne identifiseres på artsnivå. De viktigste resultater av analysen er at materialet ikke inneholder humane bein, og at de bestembare fragmenter omfatter 1 bein av sau/geit, 2 bein av klovdyr og 1 bein av mulig svin. For kildevurdering og mer detaljerte opplysninger vises til rapport v/Anne K. Hufthammer.

Makrofossilene

5 prøver fra ulike strukturer ble tatt ut for identifikasjon av frø som kan belyse sider ved den økonomiske aktivitet. Korn ble ikke funnet, trolig fordi det ikke var bevaringsforhold for denne typen frø i de aktuelle kontekster. To av prøvene ga ikke identifiserbare funn, mens de øvrige inneholdt tre bestembare arter: Bringebær, starr og soleie. Bringebær er sterkest representert, og det er verd å merke seg at hele 30 frø ble funnet i ett av hustuftens stolpehull (S 37). Bringebærfrø er aldri funnet i et så stort antall i prøver fra jernalderskontekster, men gir her grunnlag for å konkludere med at bringebær har representert en viktig C-vitaminkilde i husets kosthold. Bringebær kan også ha vært brukt til medisinske formål, jfr. rapport v/Eli Christie Soltvedt.

Nærmere beskrivelse og tolkning av de dokumenterte strukturer HUSOMRÅDET

I tilknytning til kulturlaget S31 ble det dokumentert 12 stolpehull. S33-40, S54-55, S57 og S59 (S56 først tolket som stolpehull, senere redefinert som trekullkonsentrasjon i kulturlaget). S57 og 59 er usikre, og kan like gjerne representere ildsteder. De øvrige ansees som sikre. Disse 10 sikre stolpehullene var tilnærmet sirkulære med mer eller mindre konvekst nedskårne fyllskifter. Dimensjonene varierte mellom 45 og 60 cm i horisontalplanet, mellom 10 og 20 cm i vertikalplanet. Samtlige hadde i snittene samme stratifisering: Øverst trekullblandet sand/grus, nederst lys finsand uten trekull. Finsanden i bunnen er trolig sedimentert ved nedvasking langs stolpene mens huset sto. Den trekullholdige toppmassen tyder på at huset har brent ned, hvoretter de brente stolperestene er blitt blandet opp med senere naturlig tilført sand/grus materiale. Ingen av stolpehullene inneholdt skoningsstein. I denne forbindelse må det påpekes at selve kulturlaget hadde et høyt innhold av trekull, som nok til dels kan ha sammenheng med innendørs ildstedsaktivitet. Trekullet i stolpehullene sannsynliggjør imidlertid at denne trekullkomponenten i kulturlaget hovedsakelig består av rester etter nedbrenning av husets trekonstruksjoner.

Stolpehullene er nokså grunt nedskåret i den hardpakkede morenegrunnen.

Dette betyr enten at undergrunnsnivået opprinnelig var høyere eller at humusoverdekningen i husfasen var relativt markant.. Som en ser av fig. 2 dannet stolpene et mønster i samsvar med kulturlagets orientering, men det er samtidig klart at ikke alle stolper har etterlatt erkjennbare spor. Dette skyldes nok først og fremst undergrunnsforholdene. Hustypen kan følgelig heller ikke rekonstrueres i detalj. Mest intakt er stolpehullrekken på vestsiden, som omfatter 7 stolpehull med en innbyrdes avstand på ca. 1 m. De 3 sikre stolpehullene på østsiden har samme orientering og danner par med stolpehull

på vestsiden. Parbredden er drøyt 3 m. Det ble ikke observert spor eller veggriller eller veggstolper.

Alle observasjoner peker mot at en her står overfor rester etter et treskipet grindbygd langhus. Dimensjonene og plasseringene på de dokumenterte stolpehull viser at disse tilhører en del av et system med parvis takbærende stolper i en slik grindkonstruksjon. Kulturlaget angir en sikrere lengdeutstrekning enn de observerbare stolpehull. Ut fra dette er en lengde på 11-12 m sannsynlig. Bredden mellom vegg og takbærende stolpe er vanligvis 1 m i jernaldershusene, hvilket antyder en bredde på 5-6 m.

Huset har hatt jordgulv, og husgrunnens tverrkurvatur viser at planet mellom stolperekken har ligget noe nedsenket, muligens en effekt av hardstamping p.g.a. langvarig bruk (trakking).

Funnmaterialet har en karakter og sammensetning som reflekterer bofunksjon. Også makrofossilprøven med konsentrasjon av bringebærfrø fra ett av stolpehullene vitner om hushold. De hittil undersøkte jernaldershus på Vestlandet er vanligvis representert med sparsomme og fragmenterte gjenstandsfunn. Myklebusthuset føyer seg inn i dette bildet, men materialet indikerer klart nok at dette har vært et våningshus. Det skal imidlertid ikke utelukkes at huset har hatt en fjøsdel i S-enden, der der ble dokumentert færrest gjenstandsfunn.

S for hustuften lå en stor kullgrop av samme type som gropene på N-flaten, S58. P.g.a. tidsnød mot slutten av undersøkelsene ble denne dessverre ikke forsøkt snittet eller datert. Lokaliseringen tyder under alle omstendigheter på at gropen relaterer seg til husaktiviteten.

Grøftene S30/S60 og ardsporene på SV-flaten har neppe noen funksjonell tilknytning til huset. Grøften langs skråningen er gravd for nær den østre husgrensen til å sannsynliggjøre en slik sammenheng. Ardsporene ble eksponert under kulturlaget, og representerer derfor trolig en eldre dyrkningsaktivitet på stedet. S59 lå innenfor grøftavgrensningen, hvilket kan tyde på at også grøftene er eldre enn huset. Det er nærliggende å anta at grøftene har hatt dreneringsfunksjon knyttet til dyrkningsaktiviteten på SV-flaten. Den østre grøften har muligens vært gravd for å lede vekk overvannssig fra skråningen. Grøfter og ardspor synes altså å indikere at det på SV-flaten har vært en *åker* før huset ble reist. Det har vært hevdet at jernaldermenneskene ikke praktiserte drenering i forbindelse med dyrkning. De foreliggende observasjoner svekker denne påstanden.

GROPKOMPLEKSET

Gropkomplekset på N-flaten omfatter 31 tilnærmet sirkulære, 0,5-1,5 m vide og 0,1-0,5 m dype konvekst nedskårne groper fylt med skjørbrent stein og trekullholdig sandmasse (S1-5, S7-10, S12-23, S43-S53). En trekullgrop (S6) lå noe til siden for dette komplekset, jfr. kartet fig.2.

11 av gropene var kamuflert av et *sammenhengende kulljordslag*, S11, som var orientert N-S og dekket et areale på 17m². Lengde 5 m, største bredde 4 m, mektighet 5-15 cm. Sjaktsnittet i området viste at kullgropene innenfor avgrensningen delvis var skåret gjennom S11 (S52-53) og delvis var overleiret av dette laget (S47-48). Det kunne altså ikke etableres noen sikker stratigrafisk/funksjonell sammenheng mellom kulturlag og groper. To groper i komplekset er som nevnt 14C-datert til folkevandringstid (S2,6), mens to er datert til yngre romertid (S13,18). De eldste viser relativ samtidighet med dateringsprøven fra S11. Selv om eldste fase er representert med både kulturlags- og gropdateringer, indikerer de stratigrafiske observasjoner her to

tidsforskjellige aktiviteter i yngre romertid, en knyttet til bruk av gropildsteder og en knyttet til dannelsen av S11.

Som nevnt inneholdt S11 forholdsvis store mengder smislagg. Det aktivitetsområdet som omfattes av S11 kan dermed forsøksvis tolkes som en *smie*. Fraværet og erkjennbare spor etter huskonstruksjon tyder på at aktiviteten har foregått utendørs. Spinnehjulet svekker ikke i seg selv en slik tolkning. Det ble dessuten funnet i toppen av laget, og kan således ha vært deponert i den yngste fasen. Uansett hvordan S11 tolkes som struktur, gir romertidsdateringen et tidlig eksempel på jernteknologisk praksis i vestnorsk sammenheng.

Tidsrammen la sterke begrensninger på vertikaldokumentasjonen av gropstrukturene. 6 avsnitt ble snittet og halvsektorgravd ved vannsålding med sikte på innsamling av trekullprøver, bein og eventuelle artefakter (S2,5,5,13,18 og 20). Utvelgelsen av disse strukturene som gravningsobjekter hadde primært sammenheng med observasjoner av brente bein i strukturenes overflate. Bein ble også observert i overflaten av en del andre groper, og ble i disse samlet inn ved gravskjeavskrapning av toppsjiktene. I de undersøkte gropene var det gjennomgående et likelig volumforhold mellom trekullholdig masse og skjørbrent stein. Gropenes innhold av skjørbrent stein samt fraværet av humane bein i de analyserte beinprøver gir et rimelig sikkert grunnlag for å tolke samtlige gropstrukturer i feltet som *kokegroper*, brukt til mattilberedning. Gropene må p.g.a. fraværet av stolpehull på N-flaten tolkes som utendørs ildsteder.

Ingen av gropene skjærer i hverandre, til tross for at de representerer minst to markant tidsforskjellige faser. Dette reflekterer et praktisk eller tabubetinget behov for konsekvent å anlegge nye kokegroper utenfor gamle ildstedstuffer. De eldre gropene kan i den yngste fasen ha vært synlige som forsenkninger på

markoverflaten, eller de kan ha vært lokalisert ved jordvending i forbindelse med anleggingen av nye groper. I Sogn og Fjordane er det etter hvert avdekket mange slike jernalders gropkomplekser uten innbyrdes horisontal overlappning, bl.a. på gårdene Holvik, Austrheim og Vereide i Gloppen kommune (ref. Vereideprosjektet, pers. medd. Tore Bjørge, Historisk museum).

Dateringssammenfallet mellom husdateringen og 2 av ialt 4 kokegropdateringer innebærer trolig at mange av gropene i komplekset hører hjemme i folkevandringstid. Tatt i betraktning fraværet av markante ildstedsstrukturer innenfor husflaten innebærer dette at mattilberedningen i husholdet primært foregikk utendørs. Etter hvert som flateavdekkingsundersøkelser blir utført i et større omfang i Sogn og Fjordane vil det nok vise seg at en slik funksjonell sammenheng mellom hus og utenforliggende gropkompleks representerer et fast trekk ved huset i eldre jernalder. Det kan bl.a. vises til et parallelt mønster på Gjerland i Førde, der det utenfor et yngre romertids ringtunanlegg, og i klar fysisk tilknytning til dette, ble dokumentet et større kompleks med ikke overlappende kokegroper. (Ref. Bjørn Myhre: I en åker på Gjerland i Førde. Arkeo 1973. Kjersti Randers: Et ringformet tun på Gjerland. Rapport. Historisk museum 1989). En praktisk konsekvens av dette sannsynlige mønsteret er at en ved framtidige flatmarksundersøkelser bør se på forekomst av slike gropkomplekser som en indikator på nærliggende hustuft. Det er f.eks. rimelig å anta at N-flatens eldre groper, så vel som det slaggholdige kulturlaget, har sammenheng med husaktivitet, selv om tufter fra denne perioden ikke kunne observeres innenfor undersøkelsesområdet nokså snevre avgrensning.

ANDRE STRUKTURER

En avlang N-S orientert grop, S28, lengst S i undersøkelsesområdet, lengde 9 m, bredde 2,5 m, største dybde 0,5m, var fylt opp med trekullblandet, sterkt

steinholdig humus. Ut fra snittet antas denne å representere en naturlig forsenkning i terrenget. Steinmassen var heterogen med kant- og rundstein i varierende størrelse. Finmassen syntes svært humusholdig. Sannsynligvis dreier det seg om en stor avfallsgrop med nedbrutt kompost, trolig akkumulert i forbindelse med bosetningsaktiviteten i folkevandringstid.

På N-flaten ble det lokalisert to avlange tilnærmet rektangulære groper fylt med stein, sand og noe trekull, S23 og S27. S27 i V var 4,5 m lang, 1,5 m bred, 0,5 m dyp og forholdsvis flatbunnet. Den var skåret gjennom 0,3 m morene og ned i den underliggende marinavsetning. Kullgropen S6 var delvis ødelagt av denne nedskjæringen. Fyllmassen var pakket med rundstein, og besto ellers av grusholdig brun sand. Nær bunnen lå et sjikt med trekullholdig masse uten funksjonsdefinerende funn. Dette var 10-15 cm tykt og ca. 1m² i utstrekning uten distinkt avgrensning. Kullsjiktet er 14C-datert til folkevandringstid (s. 6), en datering som relaterer strukturen til husaktiviteten. S23 i S var 3,1 m lang, 1,2 m bred og 0,4 m dyp. Denne gropen var i likhet med S27 forholdsvis flatbunnet og skåret ned i marin leire. Fyllmassen besto av lys sand, mer finsortert enn i S27. I gropens søndre del lå i fyllmassens øvre sjikt en pakning med jevnsortert stor stein. I bunnen fantes et tynt, noe humusholdig sjikt med svært spredt trekull. Disse gropene har p.g.a. det sparsomme organiske innhold neppe tjent som avfallsgroper. Enten representerer de leiruttak for lokal keramikkproduksjon eller ubrente begravelser under flat mark.

Sammenfatning

Innenfor det ca. 1800 m² store undersøkelsesområdet ble det identifisert ialt 60 ulike enkeltstrukturer i undergrunnen. 14C-dateringer fra 7 strukturer sannsynliggjør at de dokumenterte kulturspor grovt sett er avsatt ved aktivitet i

en eldre fase i yngre romertid (200-400 år e.Kr.) og i en yngre fase i folkevandringstid (400-600 år e.Kr.).

De vesentlige funksjonelt tolkbare anlegg omfattes av en langhustuft, et større kompleks av kokegroper og et område med slaggholdig kulturlag, tolket som smie. To dreneringsgrøfter omsluttet i SV-del av feltet et område med forekomst av ardspor som antas å lokalisere en åker. Det ble i tillegg avdekket en stor avfallsgrop og to steinfylte, rektangulært formelle groper, de siste muligens gravanlegg for enkle ubrente begravelser.

Langhustufta har tilhørt et 11-12 m langt og 5-6 m bredt treskipet, grindbygd hus. Funn av bl.a. ildstedsrester, brente bein, keramikkskår, jernnagler og jernbeslag i husgrunnen kan tyde på at dette har vært et våningshus, eventuelt med fjøsdel. Detaljer vedrørende veggkonstruksjoner, døråpninger og rominndeling kunne ikke observeres.

Området med smislagg var irregulært avgrenset, og dekket et areale på 17,5m². Strukturen tolkes som utesmie p.g.a. fraværet av erkjennbare stolpehull.

Gropkomplekset besto av 31 tilnærmet sirkulære, konvekst nedskårne groper fylt opp med trekullholdig masse og skjørbrent stein. Kokegropfunksjonen er sannsynlig ut fra ensidig forekomst av kloddyrbein i det bestembare beinmaterialet. Tolkningen underbygges ved det observerte fravær av humane bein og et gjennomgående markant innhold av ildskjørnnet stein (kokstein).

14C-datering og fragmentfunn av spannformet leirkar tidfester hustufta til folkevandringstidsfasen. 14C-dateringene etablerer videre en kronologisk sammenheng mellom tufta, deler av gropkomplekset og en av de steinfylte nedgravningene. Samlet indikerer dateringer og strukturtyper at de

dokumenterte strukturer primært relaterer seg til denne yngste fasen. Sannsynligvis representerer langhuset, et flertall av kokegropene, den store avfallsgropen og de to steinfylte nedgravningene vesentlige elementer i en funksjonell helhet - et folkevandringstids gårdsanlegg.

14C-dateringene tidfester området med smislagg og deler av gropkomplekset til romertidsfasen. Den nevnte åkerlokaliteten er stratigrafisk eldre enn langhustufta og må derfor kunne dateres til den eldste fasen. Det var ingen stratigrafisk observerbar korrelasjon mellom smie og groper, til tross for sammenfallende dateringer. Uansett grad av samtidighet er disse sporene etter smie, åker og mattilberedning å betrakte som fenomener knyttet til gårdsbosetning i yngre romertid.

De dokumenterte bosetningsspor representerer følgelig større og mindre fragmenter av gårdsanlegg på Myklebust i sen eldre jernalder, observert innenfor et tilfeldig arealutsnitt avgrenset av planene for veginngrep i området. Undersøkelsesresultatene gir ikke isolert sett grunnlag for vidtrekkende slutninger om økonomiske, sosiale og kulturelle forhold, men vil i en større forskningssammenheng utvilsomt være med å bidra til ny og viktig kunnskap om jernalderens bosetning og bosetningsutvikling, både lokalt og regionalt.

Et lite poeng til slutt: Langhuset på Myklebust er det hittil første arkeologisk undersøkte jernalderhus i Nordfjord.

Bergen, 2. desember 1993

Asle Bruen Olsen

Funnliste

Aks. 116/93, B 15130

Jernalders bosetningsspor (hustuft/kokegroper)

Myklebust, gnr. 44/31, Eid k., Sogn og Fjordane

- B 15130/1 2 frgm. av asbestmagret spannformet leirkar, hvorav et er fra overgang mellom bunn og karvegg; l:5,0 br.:4.0. Dette skåret har dekor. Det andre er udekorert, l: 2,2 br: 1,5
- /2 Spinnehjul av kleber. Diam.:3,1, h: 0,8.
- /3 2 jernfragmenter, deler av et knivblad eller beslag ?
 A) l: 4,1 br:2,1 B) l: 1,8 br:1,7
- /4 Jernnagle l: 3,9 diam. hode: 1,8
- /5 Fragment av nagle. l: 2,8 br: 1,1
- /6 " " " l: 2,0 br: 1,3
- Alle svært rustet.
- /7 Jernfragment. Noe hvelvet overside, flat underside.
 Fragment av beslag eller kniv ? l: 3,3 br: 3,2
- /8 126 gr. jernslag
- /9 1747 gr. jernslag

Funnene /1, /3 - /8 er fra hustuft, struktur 31, mens funn /2 og /9 skrives seg fra kokegropskompleks, struktur 11.

BETA ANALYTIC INC.

DR. J.J. STIPP and DR. M.A. TAMERS

UNIVERSITY BRANCH
4985 S.W. 74 COURT
MIAMI, FLORIDA, USA 33155
PH: 305/667-5167 FAX: 305/663-0964

REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSES

FOR: Asle Bruen Olsen
University of Bergen

DATE RECEIVED: September 27, 1993
DATE REPORTED: October 25, 1993
SUBMITTER'S
PURCHASE ORDER # _____

The Myklebust project, Eid, Sogn og Fjordane

OUR LAB NUMBER	YOUR SAMPLE NUMBER	C-14 AGE YEARS B.P. $\pm 1\sigma$
Beta-66480	M1 S2	1680 +/- 80 BP (charcoal)
Beta-66481	M2 S6	1750 +/- 70 BP (charcoal)
Beta-66482	M3 S11	1730 +/- 70 BP (charcoal)
Beta-66483	M4 S13	1520 +/- 80 BP (charcoal-0.7gm C)
Beta-66484	M5 S18	1470 +/- 80 BP (charcoal)
Beta-66485	M6 S27	1460 +/- 100 BP (charcoal)
Beta-66486	M7 S31	1530 +/- 90 BP (charcoal)

Note: the small sample was given extended counting time.

These dates are reported as RCYBP (radiocarbon years before 1950 A.D.). By international convention, the half-life radiocarbon is taken as 5568 years and 95% of the activity of the National Bureau of Standards Oxalic Acid (original batch) used as the modern standard. The quoted errors are from the counting of the modern standard, background, or sample being analyzed. They represent one standard deviation statistics (68% probability), based on the random nature of the radioactive disintegration process. Also by international convention, no corrections are made for DeVries effect, reservoir effect, or isotope fractionation in nature, unless specifically noted above. Stable carbon ratios are measured on request and are calculated relative to the PDB-1 international standard; the adjusted ages are normalized to $\delta^{13}C$ per mil carbon 13.

Arkeologisk museum i Stavanger

OPDRAGS- RAPPORT

Boks 478 - N 4001 Stavanger, Norge - Telefon 51 53 41 40

RAPPORTNUMMER

1993-1

TILGJENGELIGHET

BEGRENSET

RAPPORTENS TITTEL Makrofossilanalyse av prøver fra strukturer på Myklebust, Eik k., Sogn og Fjordane	ANTALL SIDER	5
	OPPLAG	4
	DATO	25/10-93
SAKSBEHANDLER Eli-Christine Soltvedt		

OPDRAGSGIVER Historisk museum, Universitetet i Bergen	OPPDR.GIVERS REF.
---	-------------------

REFERAT Rapporten inneholder resultatet av analyse av 5 prøver fra strukturer i jernalderkontekst. En av prøvene har mange bringebærfrø.

STIKKORD

Bringebær
Arkeologisk museum i Stavanger
Eik k.
Makrofossilanalyse

Jernalder

Makrofossilanalyse av prøver fra strukturer på Myklebust, Eid k. Sogn og Fjordane.

Jordprøvene er tatt i jernalderkontekst. 9 prøver er overlevert Arkeologisk museum i Stavanger. I følge brev 9.3.93 og telefonsamtale er 5 av prøvene prioritert til makrofossilanalyse. Materiale fra prøver fra følgende stukturer er analysert:

Struktur 2	
"	18
"	34
"	37
"	40

Det henvises til arkeologisk innberetning for nærmere beskrivelse av lókaliteten og strukturene.

Metode

Før vasking ble prøvene beskrevet. Prøvene er vasket og saltvannsflotert på teknisk laboratorium ved Arkeologisk museum i Stavanger. De øvrige 4 prøver ligger på kjølelager på AmS. De floterte prøvene ble skylt i ferskvann, tørket og analysert.

RESULTAT

Prøve fra struktur 2: 1,8 l materiale er vasket ut. Av dette er 130 ml trekull over 0,5 mm. Det var ingen makrofossiler i prøven.

Prøve fra struktur 27: 1,5 l er vasket ut og 40 ml av dette var trekull over 0,5 mm. Ingen bestembare makrofossiler. Fragmenter med en svampet struktur, uvisst hva dette kan være.

Prøve fra struktur 34: 0,5 l materiale er vasket ut og 10 ml av dette er trekull over 0,5 mm. 1 frø av *Rubus idaeus* (bringebar) er funnet.

Prøve fra stuktur 37: 2 l materiale er vasket ut og 30 ml av dette var trekull over 0,5 mm. 30 forkullede frø av *Rubus idaeus* (bringebar) er funnet ved analyse. 2 frø av *Carex starr* og 2 ukjente frø er funnet.

Prøver fra struktur 40: 2l materiale er vasket ut og 20 ml trekull er over 0,5 mm. 1 frø av *Ranunculus (soleie)* og 2 frø av *Carex (starr)*. Funnene kommenteres ikke nærmere.

Kommentar

Det er verd å merke seg 30 frø av bringebær i prøver fra struktur 37. Tettheten av trekull er ikke stor i prøven. Ikontekster tidligere enn middelalder er det ikke funnet så stort antall i så liten prøve. Frøene forteller sannsynligvis

om en aktivitet hvor bringebær har vært brukt. Det er også grunn til å anta at aktiviteten har krevd varme. Bringebær har vært og er brukt til mange formål:

Bringebær har vært en matressurs i uminnelige tider. Bærene inneholder C-vitaminer, pektin og sitronsyre (Grieve 1976) . Bærene har et forholdsvis høyt innhold karbohydrater og proteiner (Källmann 1991). Bringebær-sirup er meget godt for sår hals. Ikke bare bærene men også te laget av tørkede blader har vært brukt. Uttrekk virker sammentrekkende og stimulerende. Sammentrekkende virkning er gunstig for sår munn og betennelser i hals, og virker også rensende. Utkok er et pålitelig remedie for ekstrem slapphet i tarmene (diaré). Den er også god ved magetrøbbel hos barn. Til og med ved fødsel er det skal den være meget god (Grieve 1976).

Referanser

Grieve, M. 1976. A Modern Herbal. Penguin books.

Källmann, S. 1991. Näringsinnhålllet i vilda växter. Svensk bot tidskr, vol 85, hefte 6.

Arkeologisk museum i Stavanger, Makrofossilanalyse av jordprøver

Prosjekt: Kommune:Eid k. Fylke:S ogF

Jr.nr : 93/707-1 Oppdragsgiversnr:

Lokalitet: Myklebust

Felt:

Rute: X: Y:

Nivå: moh: Fase: Lag:

Relasjon til konstruksjon:struktur 2

Relasjon til lag:

BEHANDLING

Prøve volum: 2 l Prøve vekt:

KOH:

Saltflotasjon: j Vannvasket: j Min maske vidde:0,5mm
TØRKING:

OPPBEVARINGTørt på plastbokser

INNHold

Minorogent: mørk brun sand - grus, humus, trekull

Organisk:

Zoologisk:

Frø og frukter

Dyrket

Insamlet

Ugras

Andre frø

Trekull

Kommentar

130 ml trekull, et fragment kan være korn

Arkeologisk museum i Stavanger, Makrofossilanalyse av jordprøver

Prosjekt: Kommune:Eid k. Fylke:S ogF

Jr.nr : 93/707-4 Oppdragsgiversnr:

Lokalitet: Myklebust

Felt:

Rute: X: Y:

Nivå: moh: Fase: Lag:

Relasjon til konstruksjon:struktur 27, Masse med bein

Relasjon til lag:

BEHANDLING

Prøve volum: 1,5 l

Prøve vekt:

KOH:

Saltflotasjon: j

Vannvasket: j

Min maske vidde:0,5mm

TØRKING:

OPPBEVARINGTørt på plastbokser

INNHold

Minorogent: mørk brun sand/grus humus, trekull

Organisk:

Zoologisk:

Frø og frukter

Dyrket

Insamlet

Ugras

Andre frø

Trekull

Kommentar

40 ml trekull, fragmenter kan være korn, har ikke ytre epidermis, og noe er større enn korn. Forkullet netter, brød ????

Det osteologiske materialet fra Myklebust, Eid kommune, Sogn og Fjordane fylke.

Under de arkeologiske undersøkelsene i 1993 på gravfeltet Myklebust i Eid kommune ble det samlet inn bein fra i alt 12 groper (strukturer). Beina er magasinert og journalført som J.S. 869 ved seksjon for Osteologi, Zoologisk Museum, Universitetet i Bergen.

Beinmaterialet, nesten utelukkende ørsmå brente fragmenter (de fleste under 1 cm² store), er bestemt av Agnes Hansen og Anne Karin Hufthammer under faglig veiledning av sistnevnte, og resultatene av bestemmelsen er vist i tabellen.

Beinfragmentene er som nevnt svært små og bestemmelsesprosenten er derfor tilsvarende lav. Kun et bein kunne med sikkerhet bestemmes til art sau/geit, to fragmenter til trolig svin og 2 fragmenter til klovdyr (tabell). Med utgangspunkt i det artsbestemte materialet, og etter en vurdering av beinstrukturen hos de ikke-artsbestemte beina, kan det ikke utelukkes at alle beina stammer fra klovdyr. Gruppen klovdyr omfatter; småfe, svin, storfe og også hjort, elg og rein.

Kun noen få beinslag er erkjent, 6 kraniebein, 3 fra ytre del av lemmene og 2 ribbein. Det er således funnet deler både av hode, selve kroppen og føttene. Dette kan indikere at hele dyret ble brent, men det kan også bety at hos noen individer ble lemmene kremert hos andre hode eller kropp.

Beinmaterialet er funnet i kullgroper og arkeologene er usikre på hvilken funksjon disse strukturene kan ha hatt. Det kunne f. eks. tenkes at de er rester etter graver. Derfor, og spesielt fordi kullgropene ligger i et område hvor det også er funnet graver, er det under bestemmelsen søkt spesielt etter bein av menneske. Det er ikke identifisert menneskebein og det er heller ikke funnet bein som er ført til mulig menneske. Det kan derfor med relativt stor sannsynlighet konkluderes med at det ikke er brente menneskebein i materialet fra kullgropene.

Beina har vært utsatt for sterk varme. Dersom de er måltidsrester kan vi med sikkerhet si at de har havnet på glørne etter at kjøttet var konsumert. Eksempelvis kan det tenkes at kjøttet ble kokt i kullgropen, og etter måltidet ble beinrestene kastet tilbake på glørne (og brukt som brensel). Et annet alternativ er at beina er rester av skrotter som ble kremert.

Brente bein er under de fleste forhold mere resistente mot nedbrytning enn ubrente bein. Det kan derfor tenkes at det opprinnelig også fantes endel ubrente bein i gropene. Det er funnet ett lite ubrent fragment, i struktur 2, men dette ene fragmentet gir ikke grunnlag for en diskusjon om hvor mye ubrent beinmateriale det opprinnelig ble deponert.

Tabell. Tabellen viser resultatene fra bestemmelsen av beinmaterialet. Tallene angir antall beinfragmenter. Alle beina (minus ett lite fragment fra struktur 2) er brente.

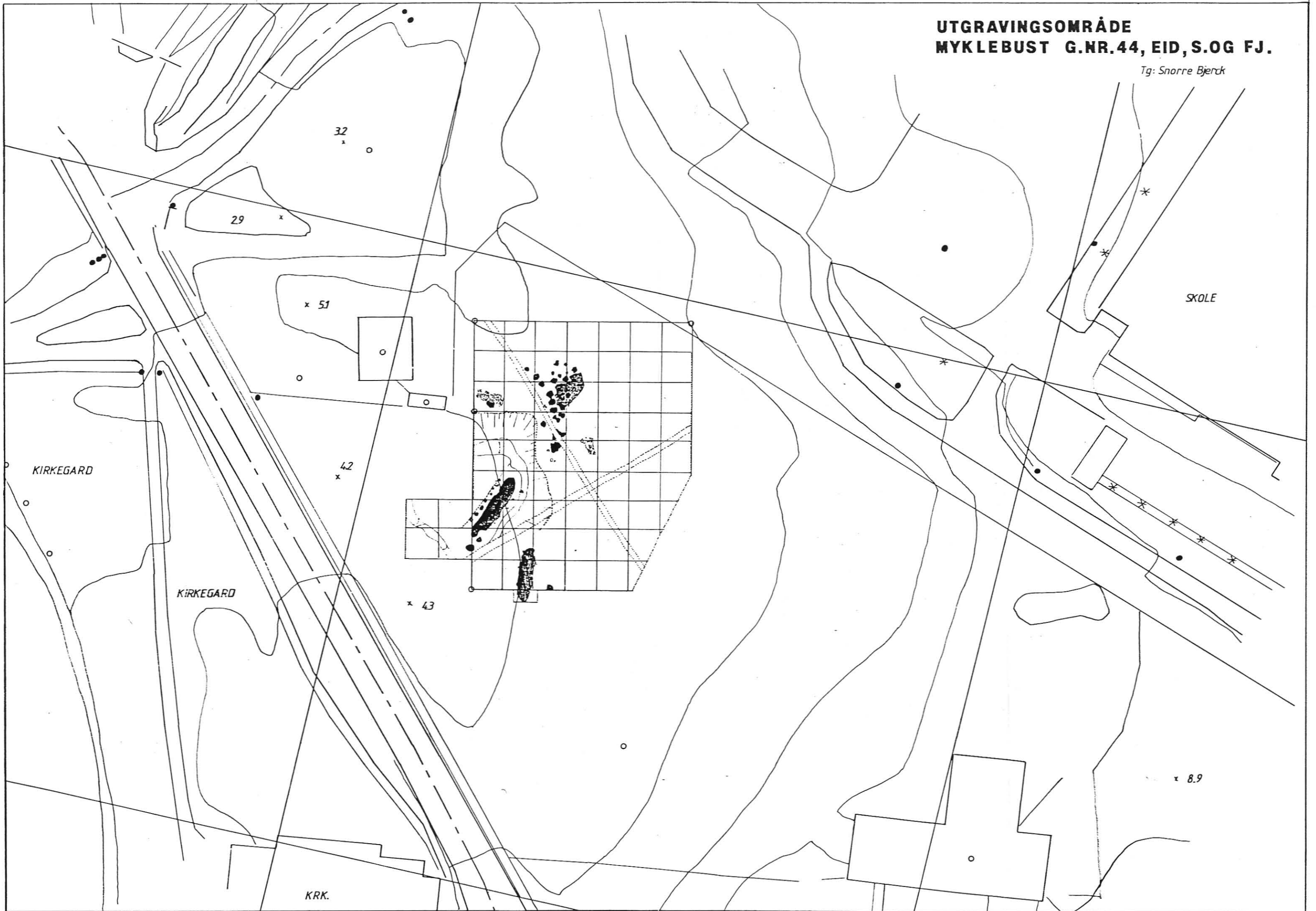
	<i>Ovis aries/ Capra hircus</i> sau/geit	Artiodactyla, klovdyr ubestembar	Pattedyr, størr. som sau/geit	Pattedyr, trolig <i>Sus scrofa</i> , svin	Pattedyr, art ubestembar
Struktur 1 Lemmekn. Beinsl. ubestemb.			4		10
Struktur 2 Kraniefrag. Beinsl. ubestemb.				2	66
Struktur 3 Beinsl. ubestemb.					10
Struktur 4 Beinsl. ubestemb.					2
Struktur 5 Beinsl. ubestemb.					31
Struktur 6 Ossa carpalia Metapodium Beinsl. ubestemb.	1	1			27
Struktur 7 Beinsl. ubestemb.					3
Struktur 11 Beinsl. ubestemb.					20
Struktur 13 Costae Beinsl. ubestemb.					1 23
Struktur 18 Kranium Costae Beinsl. ubestemb.					4 1 72
Struktur 27 Metapodium Beinsl. ubestemb.					1 66
Struktur 31 Beinsl. ubestemb.					3
Struktur 53 Lemmekn. Beinsl. ubestemb.					2 22

Anne Karin Hufthammer
Anne Karin Hufthammer

Bergen 28/11 1993

**UTGRAVINGSOMRÅDE
MYKLEBUST G.NR.44, EID, S.OG FJ.**

Tg: Snorre Bjerck

**UTGRAVINGSOMRÅDE
MYKLEBUST G.NR.44, EID, S. OG FJ.**

STRUKTURER AVDEKKET I OVERGANG
DYRKNINGSLAG/STERIL GRUNN.

April 1993

1:100

Tg. Snorre Bjørck

FLINN:

- ⊙ Spannformet keramikk
- ⊙ Spannehjul
- ⊙ Kleberkarfrag.

